

KLAGANDEN

Håkan Abrahamsson m.fl. (se domsbilaga 1¹)

MOTPART

Kungälv kommun

ÖVERKLAGAT BESLUT

Kommunfullmäktiges i Kungälv kommun beslut 2019-12-19
§ 332/2019

SAKEN

Laglighetsprövning enligt kommunallagen (2017:725), förkortad KL

FÖRVALTNINGSRÄTTENS AVGÖRANDE

Förvaltningsrätten upphäver punkten 3 i det överklagade beslutet
och avslår överklagandena i övrigt.

¹ Bilaga 1 bifogas inte till parterna men kan efter särskild begäran erhållas av domstolen (jfr 11 § förordningen (2003:234) om tillhandahållande av domar och beslut m.m.).

BAKGRUND

Kommunfullmäktige i Kungälv kommun har beslutat följande.

1. Va-taxa för Kungälv kommun allmänna vatten- och avloppsanläggning antas att gälla från och med 2020-01-01.
2. Va-taxa och inkopplingsavgift – dnr KS 2018/1500-1 – upphör att gälla från och med 2019-12-31.
3. Brukningsavgift införs enligt gällande va-taxa för föreningsanslutna bostadsbebyggda fastigheter som använder kommunalt vatten och avlopp. Kommunen ska erbjuda samtliga föreningar att mot särskilt avtal fakturera varje enskild bebyggd fastighet för att eliminera ökad administration och likviditetsproblem för föreningarna. De föreningar som tecknar sådant avtal erhåller också en reduktion på den fasta brukningsavgiften med 20 procent.
4. Med möjlighet till justering av den fasta avgiften i punkten tre ges kommunstyrelsen i delegation och uppdrag att under första kvartalet år 2020 föra en dialog med va-föreningarna och om möjligt komma överens med föreningarna, eller av dem utsedda företrädare, om reviderade avtal. Uppdraget innefattar även eventuellt övertagande av va-föreningens verksamhet, om föreningen så önskar. – Uppdraget ska ske utifrån principen att va-kollektivet ska bära sina egna kostnader och genomföras utifrån en så skälig och rättvis taxa som möjligt enligt lagen (2006:412) om allmänna vattentjänster (VAL). – Redovisning av uppdraget ska ske till kommunfullmäktige under första halvåret år 2020.

YRKANDEN M.M.

Klagandena yrkar att beslutet ska upphävas och anför i huvudsak följande.

Taxan strider mot självkostnadsprincipen i 2 kap. 6 § KL och 30 § VAL, samt mot likställighetsprincipen i 2 kap. 3 § KL. Taxan fördelar inte heller kostnaderna mellan de avgiftsskyldiga efter vad som är skäligt och rättvist (31 § VAL).

Kungälv's allmänna va-anläggning tillgodoser behovet av vattentjänster inom den allmänna va-anläggningens verksamhetsområde i kommunen. För täckande av kostnaderna för underhåll och drift av den allmänna va-anläggningen uttas enligt den överklagade taxan en brukningsavgift. Av kommunens beräkningar framgår att omkring 80–85 procent av underhålls- och driftskostnaderna för den allmänna anläggningen utgörs av fasta kostnader. Deras – klagandenas – fastigheter är belägna utanför den allmänna va-anläggningens verksamhetsområde. Fastigheternas behov av va-anläggning omhändertas i stället av föreningar. Genom föreningarna har de bekostat anläggningen av de enskilda va-anläggningarna för stora belopp. De står själva för samtliga underhålls- och driftskostnader avseende de enskilda anläggningarna. Anläggningarna ansluter till den allmänna va-anläggningen i av kommunen fastställda förbindelsepunkter.

Brukningsavgift tas nu ut för kostnaderna avseende underhåll och drift av den allmänna va-anläggningen med samma belopp, oavsett om fastigheterna är belägna inom eller utom den allmänna va-anläggningens verksamhetsområde. I tidigare taxor har hänsyn tagits till att föreningarna står för kostnaderna avseende underhåll och drift av de enskilda anläggningarna. För fastighetsägare utanför det allmänna verksamhetsområdet medför den nya taxan en avgiftshöjning med i vissa fall mer än 1 000 procent. Höjningen

avser endast brukningsavgiftens fasta del. Enstaka fastigheter saknar anslutning till den kommunala vattenanläggningen och har i stället en brunn, men de har ändå påförts en brukningsavgift. Fastighetsägarna inom den allmänna va-anläggningens område erlägger endast avgift som motsvarar kostnaderna för underhåll och drift av sistnämnd anläggning. Med den nya taxans avgiftsfördelning tillser alltså kommunen att den genom brukningsavgiften får betalt för samtliga drifts- och underhållskostnader hela vägen till de enskilda fastigheterna, trots att kommunen varken har ansvaret för drift eller underhåll av föreningarnas anläggningar. Av taxan framgår klart att kommunens ansvar endast sträcker sig till de enskilda anläggningarnas förbindelsepunkter. De – klagandena – subventionerar därmed drifts- och underhållskostnaderna för den allmänna va-anläggningen.

I sammanhanget ska erinras om att kommunen – om behov finns och skyldighet föreligger av inrättande av allmän va-anläggning föreligger jämlikt 6 § VAL – är skyldig att mot skälig ersättning låta den enskilda anläggningen ingå i den allmänna va-anläggningen. Ett sådant behov anses normalt föreligga redan med omkring 20–30 fastigheter (Qviström, Vattentjänstlagen – en handbok, 2 uppl., 2016, s. 47), medan det i Kungälv kommun – enligt kommunen själv – i de berörda föreningarna totalt finns omkring 1 845 fastigheter, fördelade på vissa mindre områden. Genom inlösensskyldigheten tillses att kommunen åläggs såväl skyldigheten att underhålla anläggningen som rätten att ta ut avgifter för underhållet av anläggningen. I förevarande fall har kommunen i stället valt att ta ut avgifter av fastighetsägarna utanför det allmänna verksamhetsområdet för underhållet av den enskilda och den allmänna va-anläggningen, medan den endast åtagit sig att svara för underhållet av den allmänna. Detta kan inte utgöra en skälig och rättvis kostnadsfördelning. Följaktligen strider taxan såväl mot självkostnadsprincipen i VAL och i KL, som mot likställighetsprincipen och kraven på rättvis och skälig kostnadsfördelning i VAL. Vidare ska klargöras att kommunens

motivering till avgiftshöjningen – nämligen kapitalkostnaden av en investering om knappt 200 miljoner kronor – utgår från felaktiga förutsättningar. Det är nämligen klagandena som genom föreningarna gjort nyssnämnd investering, inte kommunen. Det är också de som genom föreningarna fortsatt måste stå för denna kapitalkostnad – inte kommunen – eftersom anläggningarna, i avsaknad av kommunens beslut om inlösen, fortsatt ska vara enskilda. Vissa föreningar har begärt att kommunen ska föra in områdena i det allmänna verksamhetsområdet, men det har kommunen skjutit på framtiden. Kapitalkostnaden kan därför varken läggas till grund för självkostnadsberäkning eller avgiftshöjning. Även av den anledningen strider taxan mot självkostnadsprincipen i VAL och i KL.

Kommunen har idag ett avtal med varje samfällighet. Om beslutet blir gällande skulle det bl.a. innebära att avtalskretsen vidgas till att omfatta varje enskild fastighetsägare, och detta utan att fastighetsägarna fått möjlighet att uttala sig i frågan. Kommunens agerande skulle i så fall stå i strid med avtalsrättsliga regler. Det ligger inte i någon av de berörda samfälligheternas befogenhet att teckna avtal som binder annan än samfälligheten (se Högsta domstolens avgöranden NJA 1997 s. 44 och 2001 s. 711).

Kungälv's kommun anser att överklagandena ska avslås och anför i huvudsak följande.

Kungälv's kommun är va-huvudman för den allmänna vatten- och avloppsanläggningen i kommunen. Kommunen har ingått avtal med ett stort antal samfällighetsföreningar och liknande sammanslutningar av fastighetsägare, vars fastigheter är belägna utanför den allmänna anläggningens verksamhetsområde. Avtalen innebär att ägarna till fastigheterna ska få bruka den allmänna va-anläggningen och enligt avtalen ska bruksavgift debiteras föreningarna enligt kommunens vid varje tidpunkt gällande va-taxa. Eftersom fastigheterna som ingår i klagandenas föreningar ligger utanför kommunens verksamhetsområde för allmänna vattentjänster, och då relationen

mellan klagandena och kommunen regleras genom avtal, är VAL inte tillämplig på förhållandet mellan kommunen och klagandena. Bestämmelserna i VAL kan därmed – på de grunder som klagandena anför – inte ligga till grund för bedömningen av om beslutet strider mot lag. Redan av det skälet ska överklagandena avslås.

Den nya va-taxan är, liksom den tidigare, baserad på Svenskt Vattens basförslag P96. Denna taxekonstruktion är allmänt vedertagen och accepteras regelmässigt i praxis. Inget av det som klagandena fört fram utgör skäl att ifrågasätta taxekonstruktionen. En tillämpning av den nya taxan innebär att klagandena numera ska betala samma brukningsavgift som de fastighetsägare som omfattas av taxan och att de fastighetsägare som omfattas av taxan därmed inte längre ska belastas av den tidigare avgiftsreduktion som klagandena haft. Højningen träffar dessutom samtliga fastighetsägare som omfattas av taxan. Avgifterna överskrider inte det som behövs för att täcka de kostnader som är nödvändiga för att ordna och driva va-anläggningen, och kostnaderna fördelas mellan de avgiftsskyldiga enligt vad som är skäligt och rättvist. Kommunens debitering av klagandena, och klagandenas skyldighet att betala avgifterna, har sin grund i enskilda avtal mellan respektive klagande och kommunen. Den kommunalrättsliga självkostnadsprincipen är inte tillämplig på enskilda kommersiella affärsuppgörelser. Eftersom fråga därmed inte är om en kommunal avgift är självkostnadsprincipen inte tillämplig på debiteringen. Även om självkostnadsprincipen hade varit tillämplig, strider debiteringen inte mot principen. Dess syfte är att avgifterna ska bestämmas så att överskott från verksamheten undviks, och att högre avgifter än kostnaderna för de tjänster eller nyttigheter som tillhandahålls inte får tas ut.

Klagandenas påstående om att de subventionerar drifts- och underhållskostnader för den allmänna va-anläggningen är felaktigt. Som framgår av beslutet ska kommunen de kommande åren utföra ett flertal stora byggnationer av va-anläggningar. Dessa omfattar bl.a. överföringsledningar för vatten och

spillvatten till kustområdet, avledning av avloppet från kustområdet och byggnationen av Kungälv's vattenverk med kringliggande ledningsnät. Därutöver kommer kommunen att bekosta bytet av va-anläggningar där det finns problem med inläckage av grund- och ytvatten. Att även investeringar omfattas av det kostnadsunderlag som ska jämföras med avgifterna framgår av förarbetena till KL, där det som exempel nämns att en sjörestaurering kan innefattas i avgiftsunderlaget för va-verkens taxefinansierade verksamhet om den syftar till att ge en god vattenkvalitet. Med hänsyn till de ökade investeringskostnaderna är en höjning av bruksavgifterna i enlighet med den nya va-taxan en nödvändig åtgärd för att kommunen ska kunna täcka kostnaderna för att ordna och driva va-anläggningen. Kommunens intäkter från va-kollektivet överstiger alltså inte kommunens kostnader för va-anläggningen och va-huvudmannaskapet.

Även om debiteringen i enlighet med den nya taxan skulle innebära ett överskott i förhållande till klagandena, skulle en sådan debitering inte strida mot självkostnadsprincipen. Självkostnadsprincipen tar nämligen sikte på det samlade avgiftsuttaget från ett helt kollektiv, i detta fall va-kollektivet (inklusive klagandena), och en enskild avgift kan således avvika från den underliggande kostnaden så länge det totala avgiftsuttaget följer principen om självkostnad. Eftersom kommunens intäkter från va-kollektivet inte överstiger kommunens kostnader för va-anläggningen och va-huvudmannaskapet, är klagandenas påstående om att debiteringen enligt den nya va-taxan strider mot självkostnadsprincipen felaktigt även av den anledningen. Den tidigare reduktionen av klagandenas bruksavgift – som motsvarar cirka sex miljoner kronor per år – har belastat övriga va-abonnenter och tvärtemot vad klagandena påstår subventionerar de alltså inte drifts- och underhållskostnaderna för den allmänna va-anläggningen.

Den nya taxan innebär endast en höjning av bruksavgifterna. Av praxis framgår att en kommun har rätt att obehindrat höja bruksavgifterna eftersom en höjning av en sådan avgift träffar alla brukare, så länge höjningen inte strider mot skälig och rättvis avgiftsfördelning och mot självkostnadsprincipen (Statens va-nämnds beslut den 3 november 2011, BVa 56, i mål Va 19/1). Eftersom den nya taxan inte strider mot reglerna om skälig och rättvis avgiftsfördelning eller mot självkostnadsprincipen, saknar klagandenas uppgifter om den procentuella kostnadsökningen betydelse.

Med anledning av att klagandena tidigare har åtnjutit reducerade avgifter föreligger redan av det skälet inte några sakliga skäl för att klagandena – på bekostnad av kommunens va-abonnenter – ska få åtnjuta lägre kostnader för att nyttja kommunens va-anläggning. Även om klagandena skulle drabbas av högre kostnader än kommunens va-abonnenter, utgör inte den omständigheten att en kommunmedlem drabbas av högre privata kostnader för att åtnjuta kommunal service på grund av var kommuninvånaren är bosatt – i detta fall kostnader för att få tillgång till den allmänna va-anläggningen – grund för olik behandling. Klagandena befinner sig i detta avseende i samma situation som kommunens va-abonnenter och några sakliga skäl för att ge klagandena en reducerad avgift saknas därmed. Oavsett om klagandena skulle anses vara i samma eller i en annan situation än kommunens va-abonnenter, ska bedömningen av om den nya va-taxan är förenlig med likställighetsprincipen göras utifrån behovet av finansiering för den allmänna va-anläggning som finns i dag. Att kommunen skulle ha haft högre drifts- och underhållskostnader om klagandenas enskilda anläggningar hade ingått i den allmänna va-anläggningen kan aldrig innebära att bruksavgiften för klagandena ska sänkas med ett belopp motsvarande en sådan hypotetisk kostnadsbesparing, när det faktiskt fulla avgiftsuttaget svarar mot det faktiska finansieringsbehovet. Det ska i sammanhanget noteras att en tillämpning av den nya va-taxan, oavsett om den sker i förhållande till fastighetsä-

gare inom det allmänna verksamhetsområdet eller i förhållande till klagandena, innebär att samtliga fastighetsägare inom kommunen debiteras avgifter utifrån samma parametrar och därmed behandlas helt lika. Det ska också noteras att det genom praxis tydligt har fastslagits att kravet på likställighet inte ska betraktas som något krav på millimeterrättvisa och i flera rättsfall har schabloniserade taxor – som i viss utsträckning medförde ett orättvist resultat i form av exempelvis högre avgift för vissa kommunmedlemmar än vad som var föranlett av den verkliga tjänsten eller varan – godtagits. Även om kommunen de facto skulle ha haft lägre kostnader för drift- och underhåll i förhållande till klagandena i enlighet med vad de påstår, skulle det i så fall handla om marginella skillnader. Kommunen kan inte – och har inte heller någon skyldighet – att ta hänsyn till sådana individuella skillnader som klagandena hänvisar till. Kommunen kan inte heller ta hänsyn till de skillnader som uppstår mellan de enskilda ägarna till fastigheterna inom klagandenas föreningar, enskilda fastighetsägare utanför verksamhetsområdet som inte är föreningsanslutna eller fastighetsägare inom verksamhetsområdet, vilka samtliga har olika privata kostnader både vid en jämförelse mellan grupperna och mellan enskilda subjekt i grupperna.

Beslutet innebär inte att avtalskretsen utvidgats till att omfatta fastighetsägarna i vissa föreningar. Beslutet innehåller endast en skrivning om att kommunen ska erbjuda klagandena hjälp med föreningarnas egen debitering och fördelning av avgifterna mellan de i föreningarna ingående fastigheterna. Även om beslutet hade inneburit att varje enskild fastighetsägare blivit part i avtalen med kommunen, innebär inte en sådan följd i sig en grund som i ett mål om laglighetsprövning kan åberopas till stöd för att upphäva beslutet.

SKÄLEN FÖR FÖRVALTNINGSRÄTTENS AVGÖRANDE

Kommunfullmäktige i Kungälv kommun beslöt den 25 juni 2020 att lämna debiteringen av föreningsanslutna va-föreningar oförändrad under år 2020 samt att upphäva tredje punkten i sitt beslut av den 7 november 2019, § 256, att ta ut brukningsavgiftens fasta del av varje fastighet som ingår i en förening enligt den gällande va-taxan. Beslutet fattades sedan kommunstyrelsen, i enlighet med punkten fyra i det överklagade beslutet, fört dialog med föreningarna. I sammanträdesprotokollet anges att hanteringen av verksamhetens ekonomi ska behandlas i den ordinarie taxeprocessen med revidering av nivåerna i den befintliga taxan inför år 2021. Med anledning av detta anser förvaltningsrätten att de frågor som klagandena aktualiserat inte har förlorat sin betydelse utan ska prövas av domstolen.

Det överklagade beslutet innebär att alla bostadsbebyggda och föreningsanslutna fastigheter som använder kommunalt vatten och avlopp ska betala brukningsavgift enligt föreskrifterna i 2020 års va-taxa. Beslutet gäller således även de fastigheter som ligger utanför Kungälv kommunens allmänna va-anläggnings verksamhetsområde, men som är anslutna till anläggningen genom sina respektive samfällighetsföreningars avtal med kommunen.

Kommunens allmänna va-anläggning bedrivs med stöd av VAL. I 34 § första stycket första meningen denna lag föreskrivs att avgifternas belopp och hur avgifterna ska beräknas ska framgå av en taxa. Kommunen får enligt andra stycket första meningen i samma bestämmelse meddela föreskrifter om taxan.

Skyldigheten att betala avgifter för en allmän va-anläggning gäller enligt 24 § VAL endast de fastigheter som finns inom anläggningens verksamhetsområde. Vad som i 5 § föreskrivs om att det som enligt lagen gäller en fastighetsägare också gäller den användare som – utan att vara fastighetsägare

– har ingått avtal om att få använda huvudmannens va-anläggning, tar sikte på användare som disponerar en fastighet inom anläggningens verksamhetsområde med annan rätt än äganderätt (jfr prop. 2005/06:78 s. 68 f.). Kommunens rätt att ta ut bruksavgifter av de föreningsanslutna fastigheter som ligger utanför verksamhetsområdet följer således inte av VAL, utan vilar på avtalsmässig grund. Detta innebär att bestämmelserna i VAL inte är tillämpliga på relationen mellan kommunen och de sistnämnda fastigheterna, även om föreskriftsrätten i fråga om taxan grundas på bestämmelserna i lagen.

Kommunens beslut när det gäller va-taxa kan inte överklagas i annan ordning än enligt KL:s regler om laglighetsprövning (se prop. 2015/16:11 s. 20). Detsamma gäller, i förvaltningsdomstol, talan mot ett avgiftsuttag av nu aktuellt slag, som alltså grundas på bestämmelserna i taxan.

I 13 kap. 8 § första stycket KL föreskrivs att ett överklagat beslut ska upphävas, om 1. det inte har kommit till på lagligt sätt, 2. beslutet rör något som inte är en angelägenhet för kommunen, 3. det organ som har fattat beslutet inte har haft rätt att göra det, eller 4. beslutet annars strider mot lag eller annan författning. Domstolen får enligt tredje stycket i samma bestämmelse inte ersätta det överklagade beslutet med något annat beslut.

Vid prövningen får omständigheter som har att göra med beslutets olämplighet eller oskälighet inte beaktas. Det ankommer på klagandena att visa att beslutet ska upphävas enligt någon av prövningsgrunderna.

Förvaltningsrätten gör härfter följande bedömning.

Kommuner ska enligt 2 kap. 3 § KL behandla sina medlemmar lika, om det inte finns sakliga skäl för något annat.

Kommuner får vidare, enligt 2 kap. 6 § samma lag, inte ta ut högre avgifter än som motsvarar kostnaderna för de tjänster eller nyttigheter som de tillhandahåller.

Självkostnadsprincipen i 2 kap. 6 § KL hänför sig till rätten att ta ut kommunala avgifter, och är t.ex. inte tillämplig på enskilda affärssuppgörelser av kommersiell karaktär (jfr prop. 2016/17:171 s. 302). Även om rättsförhållandet mellan kommunen och de föreningsanslutna fastigheterna vilar på avtalsmässig grund, avviker det på flera sätt från sedvanliga privaträttsliga överenskommelser. Vikt måste enligt förvaltningsrättens mening fästas vid att avtalen slutits för att de berörda fastigheterna ska få tillgång till en allmän nyttinghet, vars distribution är begränsad till följd av va-anläggningens geografiska utsträckning. Annat har inte framkommit än att möjligheterna att till rimlig kostnad få tillgång till vatten och avlopp på annat sätt än genom avtal med kommunen är begränsade. Brukningsavgiftens storlek har gjorts beroende av offentlighetsrättsliga beslut om va-taxans storlek, och kommunen har nu ensidigt – med avseende på de i målet berörda fastigheterna och föreningarna – höjt avgiftens storlek med cirka 6 000 kronor per fastighet och år. Parterna i avtalen kan på intet sätt anses jämbördiga och den frivillighet som normalt präglar avtal av privaträttslig art ter sig i det här fallet högst skenbar. Avgiftshöjningen har mot denna bakgrund haft så pass tydliga inslag av myndighetsutövning att rättsförhållandet mellan kommunen och föreningarna, även om det grundas på avtal, huvudsakligen får anses vara av offentlighetsrättslig karaktär (jfr NJA 1974 s. 590 och Bohlin, Kommunala avgifter, 1984, s. 25). Mot den bakgrunden är det fråga om ett kommunalt avgiftsuttag (jfr 2 kap. 5 § KL) och självkostnadsprincipen är därmed tillämplig.

Självkostnadsprincipen syftar på det totala avgiftsuttaget för en verksamhet och innebär rent allmänt att i princip samtliga kostnader, som vid en normal affärsmässig drift är motiverade från företagsekonomisk synpunkt, bör

kunna läggas till grund för självkostnadsberäkningen. Det totala underlaget ska fördelas mellan brukarna – olika abonnenter eller konsumenter – på ett sätt som är förenligt med likställighetsprincipen i 2 kap. 3 § KL. Principen kan i fråga om fördelning av avgifter allmänt sägas innebära att lika avgift ska utgå för lika prestation och att medlemmar som befinner sig i motsvarande läge ska betala samma avgift (prop. 2016/17:171 s. 302 f. och Lundin m.fl., Kommunallagen – en kommentar, 2018, s. 63).

Höjningen av va-taxan har motiverats med att kommunen gjort investeringar i den allmänna va-anläggningen om cirka 600 miljoner kronor och att investeringar om cirka 800 miljoner kronor ska göras under de kommande åren. Kostnader i fråga om utbyggnad av anläggningen ska finansieras genom anläggningsavgifter som tas ut när nya fastigheter ansluts. Anläggningsavgiftens storlek har i taxan för år 2020 lämnats oförändrad. Brukningsavgifterna har höjts med fem respektive sju procentenheter avseende den rörliga och fasta delen, vilket ska täcka kapitalkostnader till följd av investeringar i utbyggnad av överföringsledningar och förnyelse av äldre va-anläggningar.

Eftersom kommunens föreskriftsrätt grundas på VAL får bedömningen av frågan om huruvida avgifternas storlek motsvarar kommunens självkostnader göras med ledning av bestämmelserna i lagen. Med brukningsavgift avses enligt 2 § VAL en periodisk avgift för täckande av drift- och underhållskostnader, kapitalkostnader för investeringar eller andra kostnader för en allmän va-anläggning som inte täcks av en anläggningsavgift. Anläggningsavgift är enligt samma lagrum en engångsavgift för täckande av en kostnad för att ordna en allmän va-anläggning. Förvaltningsrätten anser inte att det material som klagandena lämnat in i målet visar att kommunen lagt ovidkommande kostnader till grund för sin självkostnadsberäkning eller att det totala avgiftsuttaget överskrider kostnaderna för att genomföra de åtgärder som motiverat taxans avgiftsnivåer.

Som ovan angetts gör sig den allmänna likställighetsprincipen i KL gällande vid fördelningen av ansvaret att genom avgiftsbetalning täcka de kostnader som kommunen har för att bedriva va-verksamheten. Detta gäller även om bestämmelsen i 31 § VAL – om att kostnaderna ska fördelas på de avgiftsskyldiga enligt vad som är skäligt och rättvist – inte är tillämplig. Särbehandling av kommunmedlemmar eller grupper av kommunmedlemmar i samma situation, eller – som angetts ovan när det särskilt gäller fördelning av avgifter – motsvarande läge, får endast ske på saklig och objektiv grund. I annat fall ska kommunmedlemmarna behandlas lika (prop. 2016/17:171 s. 300 och 302 f. samt Lundin m.fl, a.a., s. 63).

Även om avgiftsskyldigheten för de fastigheter som ligger utanför den kommunala va-anläggningens verksamhetsområde inte följer av VAL, är det rimligt att nämnda fastigheter genom sina föreningar bidrar till underhållet och utbyggnad av den allmänna anläggningen på samma sätt som fastigheterna inom området. Punkten 3 i det överklagade beslutet innebär att samtliga fastigheter som använder anläggningen nu ska betala lika stora brukningsavgifter. Under tidigare år betalade föreningarna utanför området lägre avgifter per fastighet jämfört med användare inom området. I beslutsunderlaget anges som exempel att en förening med tio lägenheter/småhus nu ska bära en årskostnad om cirka 63 000 kronor inklusive mervärdesskatt, vilket innebär en höjning med drygt 50 000 kronor per år, eller cirka 6 000 kronor per hushåll/fastighet. För en villaägare inom området innebär beslutet att brukningsavgiften höjts med strax under 600 kronor per år. Förändringen har motiverats med kommunens ökade investeringsbehov och kravet på en mer rättvis avgiftsfördelning för hela va-kollektivet.

Högsta domstolen har med avseende på den äldre motsvarigheten till VAL uttalat att principen om att avgifterna ska fördelas skäligt i förhållande till fastigheternas större eller mindre nytta av anläggningen, kan och ska frångås när det beträffande viss fastighet föreligger sådana särförhållanden i fråga

om dess beskaffenhet och läge eller förhållanden i övrigt som är ägnade att relativt sett avsevärt fördyra eller förbilliga va-försörjningen till fastigheten (NJA 1981 s. 640 I och II). En avgiftsdifferentiering ska då göras. Även om avgörandena gäller andra situationer än den nu aktuella, samt tillämpning av annan lagstiftning än den som är tillämplig i förevarande mål, kan ledning hämtas ur dessa vid uttolkningen av den allmänna likställighetsprincipens innebörd. Rättsfallen ger uttryck för tanken att hänsyn måste tas till omständigheter som innebär att brukaren inte bör åläggas samma betalningsansvar som andra brukare i motsvarande läge, om denne t.ex. har högre kostnader som är hänförliga till användandet av anläggningen och som inte uppkommit av egen förskyllan. Om sådana omständigheter är för handen, ska de beaktas när avgiftsfördelningen – avgiftsstorleken – bestäms.

Även om föreningarna utanför verksamhetsområdet är avgiftsskyldiga på annan rättslig grund än användarna inom området, befinner de sig i allt väsentligt i ett läge som motsvarar de andra användarnas när det gäller avgiftsuppbörden för finansieringen av den allmänna va-anläggningen. Det är kommunen som ansvarar för underhållet av anläggningen inom det allmänna verksamhetsområdet. Brukningsavgiften är bl.a. avsedd att täcka den kostnaden. Det är ostridigt att det är de enskilda samfällighetsföreningarna som själva sköter underhållet av sina anläggningar. I de beskrivningar som klagandena lämnat anges att vissa föreningar har betydande kostnader per fastighet för skötseln av anläggningarna. Tillsammans med den nu påförda brukningsavgiften synes kostnaderna uppgå till belopp som avsevärt överstiger vad brukare inom den allmänna anläggningens område har att erlägga per år, i vissa fall tusentals kronor. Uppgifterna i nämnda beskrivningar har som sådana inte ifrågasatts av kommunen och någon närmare uppskattning av de ekonomiska effekter som påförandet av fulla brukningsavgifter innebär för de berörda föreningarna har inte gjorts. Mot denna bakgrund anser förvaltningsrätten att klagandena har visat att föreningarna ålagt ett alltför

omfattande ekonomiskt ansvar att bidra till finansieringen av underhållet avseende kommunens va-anläggning. Eftersom likställighetsprincipen ska beaktas vid avgiftsfördelningen, utgör den omständigheten att klagandena endast på avtalsmässig grund omfattas av va-taxan inte saklig grund för att tillåta en sådan särbehandling. Punkten 3 i det överklagade beslutet strider således mot 2 kap. 3 § KL.

Som framgår ovan anser förvaltningsrätten att det inte är visat att föreskrifterna i va-taxan, punkten 1 i beslutet, strider mot lag. Detsamma gäller därmed även punkten 2.

Beslutets tredje punkt är så pass fristående från övriga punkter att ett partiellt upphävande inte påverkar beslutsinnehållet i övrigt (jfr prop. 1990/91:117 s. 226 och Kammarrättens i Göteborg uttalande i Högsta förvaltningsdomstolens avgörande HFD 2015 ref. 53). Överklagandena ska därför bifallas på så sätt att punkten 3 i beslutet upphävs.

De beslutade åtgärderna i punkten 4 har redan genomförts och beslutet har i den delen således förlorat sin betydelse (jfr 13 kap. 9 § KL). Den delen av beslutet föranleder därför ingen åtgärd.

HUR MAN ÖVERKLAGAR, se domsbilaga 2 (FR-03)

För kommunmedlemmar; kungörelsedelgivning

Ann-Carin Glimstedt
Rådman

I avgörandet har även de särskilda ledamöterna Elisabet Ericson och Marie Persson deltagit.

Föredragande i målet har varit föredragande juristen Sten Dahlin.

Hur man överklagar

FR-03

Vill du att beslutet ska ändras i någon del kan du överklaga. Här får du veta hur det går till.

Överklaga skriftligt inom 3 veckor

Tiden räknas oftast från den dag som du fick del av det skriftliga beslutet. I vissa fall räknas tiden i stället från beslutets datum. Det gäller om beslutet avkunnades vid en muntlig förhandling, eller om rätten vid förhandlingen gav besked om datum för beslutet.

För en part som företräder det allmänna (till exempel myndigheter) räknas tiden alltid från den dag domstolen meddelade beslutet.

Observera att överklagandet måste ha kommit in till domstolen när tiden går ut.

Vilken dag går tiden ut?

Sista dagen för överklagande är samma veckodag som tiden börjar räknas. Om du exempelvis fick del av beslutet måndagen den 2 mars går tiden ut måndagen den 23 mars.

Om sista dagen infaller på en lördag, söndag eller helgdag, midsommarafton, julafton eller nyårs-afton, räcker det att överklagandet kommer in nästa vardag.

Så här gör du

1. Skriv förvaltningsrättens namn och målnummer.
2. Förklara varför du tycker att beslutet ska ändras. Tala om vilken ändring du vill ha och varför du tycker att kammarrätten ska

ta upp ditt överklagande (läs mer om prövningstillstånd längre ner).

3. Tala om vilka bevis du vill hänvisa till. Förklara vad du vill visa med varje bevis. Skicka med skriftliga bevis som inte redan finns i målet.
4. Lämna namn och personnummer eller organisationsnummer.

Lämna aktuella och fullständiga uppgifter om var domstolen kan nå dig: postadresser, e-postadresser och telefonnummer.

Om du har ett ombud, lämna också ombudets kontaktuppgifter.
5. Skicka eller lämna in överklagandet till förvaltningsrätten. Du hittar adressen i beslutet.

Vad händer sedan?

Förvaltningsrätten kontrollerar att överklagandet kommit in i rätt tid. Har det kommit in för sent avvisar domstolen överklagandet. Det innebär att beslutet gäller.

Om överklagandet kommit in i tid, skickar förvaltningsrätten överklagandet och alla handlingar i målet vidare till kammarrätten.

Har du tidigare fått brev genom förenklad delgivning kan även kammarrätten skicka brev på detta sätt.

Prövningstillstånd i kammarrätten

När överklagandet kommer in till kammarrätten tar domstolen först ställning till om målet ska tas upp till prövning.

Kammarrätten ger prövningstillstånd i fyra olika fall.

- Domstolen bedömer att det finns anledning att tvivla på att förvaltningsrätten dömt rätt.
- Domstolen anser att det inte går att bedöma om förvaltningsrätten dömt rätt utan att ta upp målet.
- Domstolen behöver ta upp målet för att ge andra domstolar vägledning i rätts-tillämpningen.
- Domstolen bedömer att det finns synnerliga skäl att ta upp målet av någon annan anledning.

Om du *inte* får prövningstillstånd gäller det överklagade beslutet. Därför är det viktigt att i överklagandet ta med allt du vill föra fram.

Vill du veta mer?

Ta kontakt med förvaltningsrätten om du har frågor. Adress och telefonnummer hittar du på första sidan i beslutet.

Mer information finns på www.domstol.se.